

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

VII. Vtrum nihilominus imagines & reliquiæ sacræ secundum se & per se
etiam, tanquam totum obiectum materiale cultus, quod immediatè ac
directe colatur, adorari aliquo, licet inferiori, cultu poßint; ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

materiam illius, sed etiam relationem representationis, ut res quedam inanima est. Huic autem dicimus exhiberi cultum in signo, ex affectu tamen circa exemplar. Quod si cum eodem Casetano aliquis usurpet imaginem, ut ille loquitur, formaliter, ut exercet actum imaginis, hoc est, pro exemplari ipso in imagine, vel pro imagine, prout continet exemplar, & eo ipso quasi animata est, dicendum est sine dubio, ei veram latriam in spiritu, pro dignitate prototypi, exhiberi. Et infra: Porro imago, exercens actum imaginis & in se continens exemplar, sicut corpus animã, est quoddam quasi compositum cogitatione nostra, cui toti latria deferitur. Quo nihil pro nostra sententia dici potuisset apertius; est author ibidem rursus insinuat, etiam hoc casu solum externa signa cultus ad imaginem referri; quod meo iudicio cum dictis non bene cohæret.

168 **ASSERTIO IV.** Sempertamen diuerso ac inferiori modo, imago simul, ac eodẽ cultu cum prototypo colitur. Ita fatentur omnes. Ratio est; quia prototypum, tanquam ratio colendi imaginem, est principale & formale obiectum. Quod talis cultus; imago autem, secundarium & materiale, & quasi accidentaliter annexu: illud non solum propriè, sed etiã absolute ac per se; hoc propriè quidem, sed non nisi relative, & propter illud dumtaxat, adeoq; ut Bellarminus & Capreolus non male loquuntur, per accidens tantum, colitur eodem cultu cum prototypo, sicut purpura, quæ cum Rege eadem adoratione colitur.

169 Eadem diuersitas inter prototypum & imaginẽ, respectu eiusdem cultus etiam interni, optime declaratur exemplo charitatis. Sicut enim, quando per charitatem Deo proximum nostrũ amando volumus, re ipsa quidem vnus & idem affectus amoris versatur, simul, tam circa Deum, quam proximum; attamen respectu DEI habet rationem amoris amicitie seu benevolentie, respectu proximi vero, non item, sed potius cuiusdam quasi concupiscentie: ita vnus & idẽ re affectus submissionis, erga exemplar quidem habet rationem veræ seruitutis, adeoque, dulciæ, vel latriæ; erga imaginem vero solum simplicis reuerentiæ & submissionis, qua imagini tanquam signo rei sacræ nos ipsos aliqua ratione submittimus; hoc ipso, quod affectus ille dulciæ seu latriæ ad imaginem solum secundario, consequenter, propter aliud, & per accidens refertur. Quod pariter etiam de vestibus & membris personæ alicuius, quæ adoratur, dicendum est.

170 **ASSERTIO V.** Ob eandem causam, etsi veteres Theologi plerique, nondũ lecta septima Synodo, dixerint, imagines Christi latria coli; idq; suo quodam sano ac vero sensu, non solum si de habitu, sed etiam si de actu loquamur; quandoquidẽ materialiter vnus & idẽ cultus latriæ re ipsa ad imaginẽ, prototypo quasi animatã, & ad ipsum prototypu terminatur, ut dictu est: iam tamẽ ita absolute, & sine explicatione sufficienti loquendũ non est. Ita Bellarminus lib. 2. de imag. cap. 2. 2. & 25. Suarez 3. part. disp. 45. sect. 1. Baronius to. 9. Anno 787. Probatur ex septima Synodo act. 6. vbi discrete negatur, imagines adorari latria; modo, inquit, sciamus excludi latriam; hæc enim est alia à simplici adoratione, ut sæpe alibi est dictu. Idẽ proinde sæpius repetitur in eadẽ synodo act. 7. in definit. si dei; & consentiunt Patres apud eodẽ, speciatim Damasc. orat. 1. de imaginibus.

Ratio est. Tum quia cultus imaginis Christi, vel crucis, tamen in nostro casu, re ipsa & materialiter idẽ sit cõ cultu prototypi, reuera tamen ac formaliter non habet rationẽ latriæ & perfectissimi cultus, nisi prout ad exemplar tendit, ut dictu est. Tum quia nisi discrete res explicetur, imagines non solum, ut directe prototypo iuncte, eoq; velut animatæ intelligi; cum tamen per se nunquã, sed solũ quatenus prototypo velut animatæ sunt, eodem cum prototypo cultu colantur, ut dictu: addita verò hæc explicatione, nihil obstat, quo minus imagines Christi etiã latria colendæ dicantur, ut scholastici veteres loquuti sunt, & paulo antea loquentẽ Vasquez retulimus.

Idem seruata proportione dicendum est de dulciæ, vel hyperdulia, respectu imaginũ, quarum exemplaria dulciæ vel hyperdulia colantur, ut recte notarunt Vasquez & Bellarminus locis cit.

Rectius dici potest, imagines Christi coli ex latria; quia hoc modo habitus significatur, ut recte Suarez & Vasquez locit cit.

Bono etiam sensu admitti potest illa loquutio, velut propria; imagines Christi adorantur adoratione latriæ, hoc est, non quæ sit latria, sed quæ pertineat ad virtutem latriæ, siue quæ sit opus externum latriæ. ut recte itidem docent Suarez & Vasquez locit cit. licet aliter loquatur Baronius loc. cit.

D V B I V M VII.

Vtrum nihilominus imagines, & reliquæ sacræ, secundum se, & per se etiam, tanquam totum obiectu materiale cultus, quod immediate ac directe colatur, coli & adorari aliquo, licet inferiori cultu possint; non adorato formaliter & directe exemplari.

St. Thomas 2. 2. q. 84. a. 1. & 3. part. q. 25. a. 3. 4. & 6.

173 **E**st hæc quarta controuersia & difficultas, ex ijs, quas circa imaginum, aliarumque rerum sacrarum inanimatarum cultum dubio 4. explicandas proposuimus. In qua sunt quatuor Doctorum sententiæ.

Prima sententia absolute negat, imagines, aliasque res sacræ inanimatas posse per se aut secundum se villo modo coli. Ita Viguierius Instit. Theol. cap. 5. §. 5. v. 12. Cabrera 3. part. tom. 2. quæst. 25. artic. 3. conclus. 2. Tapia 3. part. q. 25. art. 3. & 4. Vasquez toto fere libro 2. & 3. Lessius lib. 2. cap. 63. num. 19. post Durandum, Holkot, Mirandulanum, & alios, qui proprium imaginum cultum negant, ut superius dub. 5. dictum.

Secunda sententia distinguit inter imagines, & reliquias sacræ; his enim concedit cultum, quo per se colantur; illis negat. Ita Bonauentura in 3. dist. 9. art. 1. quæst. 4. Gregorius de Valentia hic disp. 5.

q. II. punct. 6. Palacius 3. dist. 9. disp. I. quibus etiam fauent plerique veteres Scholastici, qui cum reliquijs hunc cultum concedant, vt videbimus, negare tamen videntur imaginibus, hoc ipso, quod nullum alium eis cultum tribuunt, quam quo simul colantur cum exemplari. Fauet etiam eidem sententiæ Azorius tom. I. lib. 9. cap. 6. q. 5. quatenus reliquias per se quidem coli posse asserit, de imaginibus vero tacet.

174 Tertia sententia asserit, imagines aliasque res sacras, semper ac necessario per se ac secundum se coli, ita vt nunquam simul ac eodem cultu colantur cum prototypo. Ita Catharinus opusc. de ador. imag. conclus. 6. & 7. & Aiala de traditionibus 3. part. qui hoc ipso, quod docent, imagines, aliasque res sacras semper diuerso ac minori cultu esse colendas, necessario loquuntur de cultu, qui rebus eiusmodi sacris per se ac secundum se deferatur.

Quarta sententia, vtrumque cultum rebus eiusmodi sacris tribuens docet, tam imagines, quam res alias sacras inanimatas, posse quidem secundum se ac per se coli diuerso ac minori cultu ab exemplari, sed non necessario debere; cum possint etiam simul ac eodem cultu cum prototypo coli. Ita Sanderus lib. 2. de imag. cap. vlt. Albertus Pius lib. 8. contra Erasmmum, Bellarminus lib. 2. de Ecclesia triumphante cap. 23. Suarez 3. part. tom. I. edit. vlt. disp. 54. sect. 5. & tom. 3. disp. 81. sect. 8. & alij recentiores inferius citandi: Quam sententiam vt veritatem sequentibus asseritionibus declaramus.

175 **ASSERTIO I.** Pro certo habendum, ipsam veram Crucem, in qua Christus pependit, aliaque Sanctorum reliquias, tanquam res sacras, posse etiam per se ac seorsim aliquo modo coli & adorari, non adorato directe exemplari, seu persona illa, ad qua pertinent. Hæc asseritio in hac materia est principalis: & quia Vasquez, alijque nonnulli recentiores oppositum asserentes, admodum laborant, vt suam sententiam persuadeant esse comunem veterum ac recentiorum Theologorum, nos adductis particulim eorum testimonijs, quantum quidem ad reliquias attinet, de quibus in hac conclusione sermo est, quidquid sit de imaginibus, oppositum offendimus: nempe nostram hanc sententiam, non oppositam esse comunem veterum ac recentiorum Scholasticorum.

176 Etenim I. Ita aperte docet Bonauentura, qui etsi sua quam amplexus est, notione adorationis deceptus, vt dub. I. dictum, honorem adorationis rebus eiusmodi sacris per se consideratis neget, reuerentiam tamen, & honorem venerationis aperte concedit. Verba eiusdem in 3. dist. 9. a. 1. q. 4. sunt hæc: Duplici modo exhibetur alicui honor. Aliquando in obsequijs reuerentia; & iste est honor venerationis. Aliquando in testimonium virtutis, & famulatum complacentia; & iste est honor adorationis. Vterque autem honor istorum ostenditur ipsi Cruci. Nam Crucem adoramus, & crucem veneramus; sed in hoc est differentia, quia honor venerationis exhibetur ipsi Cruci, tanquam instrumento nostræ salutis (nimirum in se etiam, & per se spectatæ, vt mox inferius declaratur) Vnde sicut exhibemus reuerentiam sacramentis, quia est in eis aliquo modo nostræ salutis causalitas; sic Cruci

Christi, & clavis eius aliqua reuerentia est exhibenda. Et respectu istius honoris, habet crux in se aliquid, propter quod habet honorari. Honor autem adorationis offertur ipsi Cruci Christi, ratione crucifixi, &c.

177 II. Richardus 3. dist. 9. a. 2. q. 3. Crux Christi, inquit, in qua Christus pependit, dupliciter potest considerari, vel secundum se, in quantum est res quædam absoluta (non representans aliud) & sic sibi non debetur cultus latria: sed tamen est reuerenda sicut pretiosa reliquia, propter contactum sanctissimorum Christi membrorum, & propter multa beneficia, quæ per mortem Christi, in Cruce nobis collata sunt, &c. Vel potest considerari in relatione, &c. & sic eadem adoratione adoratur. Quibus clarius dici nihil potuisset.

III. Paludanus 3. dist. 9. q. 1. a. 1. primum quidem ait, imaginem vere adorari, licet solū propter exemplar. Deinde inferius dicit, esse absurdum principium nihil irrationale esse adorandum in se. Quia licet non propter se, tamen in se adorari potest & debet. Vnde de instrumentis Passionis Christi addit: Non solum veneramur Crucifixum in eis, sed etiam ipsa in se ipsis propter Crucifixum. Quæ verba itide apertissima sunt.

178 IV. Tartaretus in 3. dist. 9. epilogo de ador. q. 4. clarissime itidem referens & approbans sententiã Richardi, & Bonauenturæ ait: Crux in qua Christus pependit, potest dupliciter considerari. Vno modo in se & absolute, (scilicet non vt imago, sed vt res quædam sacra est) & sic non debetur ei hyperdulia, sed aliqua reuerentia, tanquam pretiosa reliquia. Et sic debemus venerari species in Eucharistia, & sudarium Christi, & clauos, spinas, coronam, instrumenta &c. Alio modo potest considerari Crux, in quantum representat Christum crucifixum, & sic quæcumque Crux, siue sit illa, in qua Christus pependit, siue alia, debet adorari adoratione latria.

179 V. Aureolus in 3. sentent. dist. 9. a. 3. etiam quoad loquendi modum imitatus Bonauenturam ait: Si accipias actum interiorem (adorationis) pro actu reuerentia, sic possum talem actum exhibere prædictis (rebus sacris inanimatis) quando reputo, quod ista adoratio magis sit reuerentia quædam, vt Crux magis reuereri dicatur, quam adorari vel coli, & tunc ex eo obijcio actum exteriorem, qui est signum huius reuerentia interioris, sed respectu illorum, quæ per se adorantur, dicitur bene cultus & obsequium. Et quia adoratio est cultus mentis, ideo (dicitur) quod nulla res nisi per se adoratur; nisi accipiat adorare pro reuereri. Ita Aureolus, qui eodem sensu negat, Crucem Christi per se consideratam dulia vel latria adorandam esse, &c. aperte simul concedens, actum reuerentiæ etiam interioris rebus sacris inanimatis deferri posse.

180 VI. Ioannes de Bassolis in 3. dist. 9. q. 1. a. 2. Aduertendum, inquit, quod crux (vera) Christi non debet adorari latria, vt secundum se accepta; sicut nec alia crucis: sed modo prædicto, (in quantum representat Christum) Sed tamen sibi (etiam secundum se spectatæ) maior debetur reuerentia, quam alijs, tanquam reliquia pretiosa, & instrumento Redemptionis nostræ, propter contactum illorum sacratissimorum membrorum Christi, & sanguinis pretiosi.

181 VII. Marsilius 3. sentent. q. 8. a. 2. Dicendum, quod Crux, in qua Christus pependit, potest considerari dupliciter, vno modo, in quantum signum: Secundo secundum se. In quantum signum, est adoranda adoratione latria, &c. considerata secundum se non est latria ado-

randā, sed more venerabilium & sacrarum reliquiarum veneranda &c. Patet. Quia secundum se considerata, est contactu Domini corporis consecrata, & inundatione sancti eius sanguinis infusa & perfusa. Unde Damasce- nus lib. 4. cap. 3. de sanct. imag. dicit: Ipsum quidem pre- tiosum lignum Crucis venerabile, in quo seipsum pro nobis Christus obrulit, ut sanctificatum tactu corporis & sanguinis, decenter est adorandum.

182 VIII. Consentit Gabriel in 3. dist. 9. q. 1. male à quibusdā in aliam sententiā adductus: quāvis enim dicat, crucē Christi, in qua ipse pependit, adorari lat- ria analogice, mox tamē, quid his verbis subdit, ex- plicans ait: Nam eius veneratio est recognitio eius ut li- gni, in quo crucifixus est Deus, homo factus, & complacen- tia voluntatis in eo, ut tale: hic autē actus est adoratio la- triæ analogice. Sic de clavis, corona &c. suo modo de reli- quijs sanctorum. Adoramus ergo iuxta Gabrielem Cru- cem Christi, etiam ut tale lignū est, à Christo, quem portauit, distinctū, & quidē analogicā quadā, ut ipse vocat, latræ adoratione; quæ videlicet re ipsā distin- cta sit à perfectā adoratione latræ, Christo debita.

183 IX. Henricus Gandauensis quodlib. 10. q. 5. Ma- teria, inquit, corporis alicuius sancti, quæ nunc (post se- parationem animæ) manet sub substantiali forma, v- no modo est adoranda per se, alio vero modo non, sed so- lum per accidens &c.

X. Stephanus Brulefer 3. dist. 9. q. 4. Magistri sui, quem commentario illustrauit, Bonauenturæ sen- tentiam referens & sequens. Opinio, inquit, S. Bona- uenturæ est, quod Crux Christi, in qua pependit, in quan- tum etiam res est creata, est honoranda honore veneratio- nis, quemadmodum deferimus reuerentiā vel venerā- tionem Sacramentis Ecclesiæ. In quantum autem signum est Crucifixi, debet adorari adoratione latræ.

184 XI. Petrus de Aquila 3. dist. 9. q. 1. Ratione pertra- ctationis (seu contactus) adoratur Virgo Beata adora- tione hyperdulæ, quæ specialissimè pertractauit corpus Christi. Sic etiam adoratur crux sanctissima, in qua Chri- stus pependit, & eam suo sanguine adornauit. Aliqui tamen dicunt, quod Crux est adoranda adoratione latræ. Vbi auctor loquitur de cultu crucis, distincto ab eo, quo simul cum cruce adoratur Crucifixus.

185 XII. Guillelmus Vorrlong 3. dist. 9. Difficultas est, inquit, quæ adoratione colenda est Crux Christi. Di- cendum, quod tertio gradu hyperdulæ, illa scilicet Crux, in qua corpus Christi eleuatum est: quia fuit specialis triumphus Christi. Aliæ autem cruces sunt venerandæ, in quantum sunt quadam imagines Passionis Christi, & illius venerabilissimæ crucis. Vbi rursum sermo est de adoratione crucis, distincta ab adoratione crucifixi.

186 XIII. Ioannes Paulus Palanterius 3. sent. lect. 3. 6. An crux Christi latræ, vel alio cultu colenda sit, hoc opus, hic labor est, secundū diuersas opiniones: Quibus omis- sis, quid tenendum audite. Si crux Christi pro Christo sumat- ur, tunc et latræ debetur; alioquin cultus latræ sibi non conueniet, sed hyperdulæ, loquendo de vera Christi Cruce, in qua pependit, quia instrumentum nostræ Redemptionis fuit. Vbi aperte loquitur de cultu veræ cruci Chri- sti, per se ac seorsum à Christo deferendo.

187 XIV. Michael de Palacio 3. dist. 9. disp. 1. Crux illa Domini, quia iam amisit Crucis formam, non repræ- sentat oculis nostris Christum Crucifixum &c. Ideoque frustis Crucis Dominicæ non videtur esse impendendus la- triæ cultus, propter rationem præfatam: nisi ex frustis il-

lis Crucem compegeris; quod tutius puto, quam frustis, quod non est crux, colere cultu latræ. At dicit: Satis est, quod sit frustum Crucis, ubi Dominus affixus est. Satis sanè, ut habeatur veneratio; (audi distinctum cul- tum à cultu latræ Christo debitæ) non tamen ut colat- ur latræ cultu. Quia cultus hic non potest exhiberi ligno, aut alij materie, nisi quia significat immediate Numen, vel propter habitudinem ad Numen. At vero in frustis illis vtraq; ratio cessat. Hæc dixerim sub censura melioris sententiæ. Unde colliges, neg. coronam spineam, neg. clauos, aut lanceam esse colenda à fidelibus: quamquam eximia veneratio hæc sint colenda à fidelibus: quam eximiam veneratiōem etiam dandam credimus frustis Crucis Dominicæ. Vbi auctor expresse frustis sanctæ crucis, alijsque eiusmodi reliquijs sacris, cultum di- stinctum tribuit à cultu ipsius Christi.

XV. Gregorius de Valentia hic disp. 6. q. 11. pun- 6. Reliquias sacras, inquit, duplici ratione venerari (proprie vtique & interno etiam mentis affectu) dicimur. Primo quoniam ipsas per se reuerenter tracta- mus & custodimus, & suspicimus, eo quod Sanctorum hominū aut corpora sunt, aut corpora attingunt, aut etiā exiterunt partes. Secundo veneramur illas quæq; relictæ, eodē cultus genere, quo illos, quorū sunt reliquæ. Et infra addit, priori reliquijs venerandi modo nihil omni- no diuini adhiberi.

XVI. Antonius Corduba lib. 1. quæst. Theol. q. 5. dub. 4. a. 2. respons. ad 4. & 6. & dub. 5. punct. 1. 2. & præcipue 5. ad 1. qui & ipse à nonnullis pro contra- ria sententiā immerito adducitur, sequutus Gabrie- lē loc. cit. hæc tria discrete asserit. I. Crucē, & alia In- signia Christi adorari quidē adoratione latræ ana- logicè, eademq; adoratione specifica, qua Christus adoratur: sed non semper eadem numero. II. Satis esse, quod illa insignia adorentur in ordine ad Chri- stū, siue per vnū, siue per plures motus, vel actus, id enim impertinens esse, vt latræ analogica adoren- tur. II. Ratione prædicti ordinis semper simul, non quidem formaliter, sed vel formaliter, vel virtuali- ter ipsum etiam Christum adorari: quæ est ipsissi- ma sententiā, quam propugnauimus.

XVII. Paulus Cortelius 3. sent. dist. 3. ait. Duran- dum loc. cit. captiosam argumenti plagam tendere, asse- rendo, id quod nullo modo sit hypostasius virtutis susce- ptrix, id nec etiam cultus, aut honoris limitem esse posse: ita scilicet vt per se etiam colatur.

XVIII. Franciscus Panigarola Caluinist. disp. 14. part. 2. ante medium; expressum quoque huius sen- tentiæ adtuplatorem se præbet; licet eius verba formalia in præsens referre non licuerit; quæ tamen olim legeram.

XIX. Iodocus Lorichius disp. de vsu imag. cap. 4. à fine: Præter hunc, inquit, honorem analogicum, qui- dem est cum honore prototypi, liquido constat, etiam ipsi- us imaginibus, vt imaginibus Christi, aut Sanctorū sunt, quid- piā honoris ac reuerentiæ deberi, quatenus res Sanctorum sunt, propter significationē & relationē &c. Sanderus, & alij recentiores quod de sancta Cruce, & reliquijs san- ctorum, multo magis dictum quisque intelligit.

XX. Petrus Tyræus disp. de imag. edita Herbipo- li Anno 1597. thesi 115. Neg. errant, inquit, qui San- ctorum imaginibus (idem de reliquijs cogita) eundem cum sanctis honorem censent in partendum: neque qui longe inferiorem volunt tribui. Et infra: Imaginibus

qua signa sunt rerum sacrarum, honor inferior, quam rebus sacris tribuitur; qua sunt media (quibus mens in prototypa fertur) idem ipsarum honor est & rerum sacrarum.

XXI. Antonius Perez in laurea Salmanticensi part. 1. certam. 2. Scholast. numero 51. Licet, inquit, in sententiam istam acriter Gabriel Vasquez insurgat libro 1. de adorat. ubi pugnacissime hæret sententia secundæ (neganti imaginibus, rebusque sacris cultum distinctum à cultu ipsius prototypi, &c.) quia tamen argumenta prima sententia qua magis ponderis sunt, non usquequaque dissoluit, nec possunt dissolui, nisi concedendo inferiorem aliquem honorem, qui imaginibus deferatur, præ illo, qui prototypis deferatur, ideo in sententia Suarez standum mihi esse videtur. In quantum per illam res ista potest commodius atque plenius exponi, salua Conciliorum utrinque militantium irrefragabili auctoritate.

192 Favet eidem sententiæ ex parte Bartholomæus Medina 3. part. quæst. 25. artic. 4. quatenus ait; Durandum & Picum Mriandulanum hac in re graueret errasse; item Crucem Christi dupliciter colendam; primo ut imaginem Christi, secundo ut rem quandam Christi, seu contactu Christi sanctificatâ; nec quoad hoc S. Thomam retractasse suam doctrinam. Et addit: *Existimo esse errorem manifestum in fide, affirmare, quod sanctissimo Crucis ligno, in quo Christus pendit, non debeatur adoratio ratione contactus membrorum Christi, sed tantummodo ut est imago, &c. propter quod ego nescio excusare Durandum ab errore contra istam sententiam.* Ita Medina.

193 Favet etiam Dionysius Carthusianus in 3. dist. 9. quæst. 1. & in summa fidei libro 4. artic. 34. & Clithouæus in propugnaculo Eccles. lib. 1. cap. 10. num. 6. & 7. quorum iste se refert ad Gabrielem Biel, ut qui præclare & optiose hac de re disseruerit: ille contra Durandum absolute docet, non solum Crucem, sed & alia, qua sunt Christi, ut clavi, lancea, vestes, propter contactum corporis sui adorari.

Quibus si addas alios sex superius relatos, & omnium, ipsius etiam Vasquez lib. 3. disp. 4. cap. 1. confessione, nobiscum sentientes, videlicet Sanderum, Albertum Pium, Ayalam, Catharinum, Bellarminum, Suarez locis cit. facile habebis ad triginta prope auctores, aperte pro hac sententia stantes: quam proinde communem recte dixeris.

194 His porro omnium consensione iungendus est S. Thomas in lib. sentent. 3. dist. 9. q. 1. a. 1. quæstione 4. diserte asserens, crucem Christi secundum se hyperdulia esse adorandam. Quem etsi Vasquez numero 128. post Durandum, & Capreolum locis cit. velit, postea in summa 2. 2. quæst. 103. art. 4. ad 3. & 3. parte q. 25. a. 3. & 4. suam sententiam retractasse, dum cruci etiam spectatæ, ut est res quædam sacra, tribuit eundem cultum latriæ, quem Christo, à quo eam proinde minime seiungit: Verius tamen est, S. Thomam priorem sententiâ nusquâ retractasse, ut recte notarunt Caietanus, & Bartholomæus Medina 3. p. loc. cit. itemque Petrus Pergomas in concord. locor. S. Thomæ dub. 83. & Suarez cit. sect. 5. tum quia S. Thom. nullo verbulo indicat, se suam doctrinam mutare.

Tum quia eandem nostram doctrinam habet in

summa 2. 2. quæst. 99. a. 1. & 3. ubi ait: *Ex hoc quod aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam diuinum, & sicut quædam reuerentia debetur, qua refertur in DEVM: Et inferius ait. In eiusmodi rebus, personas sanctorum quodammodo venerari, & debonoriari, &c. Vbi sane illa verba quædam reuerentia, qua refertur in DEVM, & quodammodo venerari, aperte indicant, eum loqui de honore, quo DEVS ipse, & Sancti directe non coluntur.*

Idem de imaginibus habet 2. 2. q. 103. a. 3. ad 3. *Dicendum, inquit, quod motus, qui est in imaginem, quodammodo est in rem &c. & ideo reuerentia, qua exhibetur alicui, in quantum est imago DEI, redundat quodammodo in DEVM.*

Accedit quod S. Thomas ita facile secum ipso conciliari potest, si aduertat, crucem, etiam ut res quædam est contactu Christi sanctificatâ, dupliciter posse considerari: primo secundum se, qua ratione iuxta S. Thomam in lib. sentent. ei debetur hyperdulia: secundo ut iunctam & copulatam per imaginationem Christo; qua ratione adorationem latriæ meretur, iuxta eundem in summa: nisi malis, eum cum ait, crucem etiam ut sic eadem adoratione latriæ cum Christo coli, de eadem adoratione specifica loquutum, ut Cordubam etiam supra loquentem vidimus.

196 Cum vero creaturæ irrationali in se, vel secundum se, ut ipse loquitur 3. part. cit. a. 4. omnem cultum denegat, nec secum ipse aperte pugnet, intelligi debet, eum particulas illas accepisse, pro vobis, seu ratione sui, & sine habitudine ad aliud, ut recte intellexit Caietanus ibidem: idque pariter fecerunt cum vobis, secundum se, idem Caietanus 3. part. q. 24. a. 3. & Valentia hic. q. 11. punct. 6. Et cum vobis, In se, Tartaretus 3. dist. 9. epit. de adorat. Et cum vobis, per se, Palacius 3. dist. 9. disp. 1. Nec plus probat S. Thomæ ratio. Adde quod seipsum ita quasi explicat cit. part. 3. a. 4. Honor, inquit, & reuerentia non debetur nisi rationali naturæ: creaturæ autem insensibili non debetur honor vel reuerentia, nisi ratione rationalis naturæ; quod verissimum est. Atque hæc de auctoribus huius sententiæ egimus.

197 Iam probatur assertio primo ex dictis Concilio- rum, quæ etsi alium etiam adorationis modum non excludant, simul tamen etiam istum indicant. In VII. Synodo act. 7. definit. fidei dicitur: *Imaginibus salutationem & honorariam adorationem exhiberi, non secundum fidem nostram veram latriam, quæ soli naturæ diuinæ competit, sed quemadmodum typo veneranda & viuifica crucis, & sanctis Euangelij, & reliquis sacris oblationibus suffium & luminarium reuerenter accedimus.* Vbi plane sermo est de cultu re ipsa distincto à cultu exemplarium. Idem habet Adrianus Papa epist. de imag.

Nec minus aperte Damascenus orat. 1. de imag. *Adoratio, inquit, est submissionis & honoris nota; atque huius duplex est ratio; altera enim est, quam DEO exhibemus, qui natura solus est adorandus, latriæque dicitur; altera, quam propter ipsum Deum exhibemus vel amicis & seruis eius, vel quibuslibet Dei locis, vel templis eius, vel principibus à Deo constitutis.* Vbi rursum sermo est de cultu distincto ab eo, quo Deus ipse directe colitur.

Denique in Concilio Tridentino sess. 25. decret. de inuocat. Sanct. dicitur: *Sanctorum corpora quæ uiua fuerunt membra Christi, & templum Spiritus Sancti, ueneranda esse, per quæ multa beneficia à Deo hominibus præstantur. Vbi itidem sermo est, de ueneratione distincta ab ea, quæ directe colitur ipsi Sancti, sicut & ratio etiam colendi diuersa assignatur.*

Fauet etiam scriptura psalm 98. v. 5. *Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est.* Et Philipp. 2. v. 10. *In nomine IESU omne genu flectatur.* Quod quidè de ipso nomine, non tantùm de re significata rectissime, & ex comuni quasi fidelium sensu accipiendùm, ut bene Suarez cit. sect. 7. post Abulensem c. 20. Exodi q. 6 & 7. & S. Thomam opusc. 60. a. 6. ubi multa adfert in laudem huius nominis, licet aliter sentiat Vasquez lib. 2. disp. 8. cap. 10.

198 Secundo probatur assertio ex communi praxi Ecclesiæ. Quidquid enim sit de imaginibus, certe reliquiæ, uasa, & aliæ res sacræ inanità, frequentius coluntur, ut rectè notarunt Suarez cit. tom. 1. sect. 5. & tom. 3. sect. 8. & Bellarminus lib. 2. de imag. cap. 21. ubi addit, *omnium consensu, Euangelia, ac uasa sacra, per se ac proprie coli.*

Nec id omnino tacuit Vasquez lib. 2. disput. 8. cap. 14. num. 384. cum ait: *Et quamuis aliquando homines, ex consuetudine potius hæc omnia osculentur, & reuerenter tractent, non ita expresse in Dei excellentiam attendentes, nihilominus semper quando homo aduertit in eam, quadammodo Dei cultum apprehendit: si quodammodo tantum; ergo non directe semper in eis Deus colitur.*

199 Tertio probatur ratione. I. Omnis res sacra, quæ talis, potest aliquo conuenienti modo coli seu adorari, ut constat: reliquiæ, & res aliæ, de quibus loquimur, sunt res sacræ, ratione habitudinis ad prototypa, seu personas, quas concernunt, etiam si istæ cum illis directe non apprehendantur: Ergo ut sic etiam possunt adorari.

Minor probatur; licet enim non habeant sanctitatem physicam & realem, habent tamen moralem & iuxta æstimationem humanam; ad eum modum, quo etiam in temporali politia, quandam dignitatis prærogatiuam accepisse putatur ille, cui Rex manus honoris causâ porrexerit; quæ quidem dignitas non est utique ipsa regia dignitas, sed longe inferior ab ea deriuata.

200 Agnoscit hoc Damascenus sermone de dormit. Deiparæ, cum sepulchrum B. Virginis per figuram profopœiæ, ita loquens introducit: *Sacrosanctum corpus (Virginis) mihi quoq; sanctitatem impertiuit.*

Et S. Thomas 2. 2. q. 99. a. 1. *Sacrum, inquit, dicitur aliquid ex eo, quod ad diuinum cultum ordinatur. Et sicut ex eo, quod aliquid ordinatur in finem bonum sortitur ratione boni, ita etiam ex hoc quod aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam diuinum. Et sic ei quædam reuerentia debetur, quæ refertur in Deum.*

Et ibidem a. 3. ait: *Dicendum quod peccatum sacrilegij in hoc consistit, quod aliquis irreuerenter se habet erga rem sacræ. Debetur autem reuerentia rei sacræ, ratione sanctitatis; & ideo secundum diuersam rationem sanctitatis rerum sacrarum, necesse est, quod sacrilegij species distinguantur. Et inferius: Post sacramenta secundum locum tenent uasa consecrata ad sacramentorum susceptionem, & ipsa imagines sacræ, & reli-*

quia sanctorum. Vbi audis, ex mente S. Thomæ, diuersam esse rationem sanctitatis in his rebus, adeoque distinctam à sanctitate prototypi.

Vnde etiam optime Bellarminus lib. 2. de imag. cap. 21. *In ipsa, inquit, imagine (multoque magis in reliquijs sacris) uere inest aliquid sacrum; nimirum similitudo (expressa per imitationem) ad rem sacræ, & ipsa dedicatio, siue consecratio diuino cultui, &c. Vtramque rationem sanctitatis in imaginibus consecratis rectè etiam agnoscit Petrus Tyræus cit. disp. de imag. append. thes. 44.*

II. Omni rei aliquo modo apprehensæ ut superiori, licet aliquo modo conuenienti se submittere: sed res eiusmodi sacræ, etiam ut distinguuntur à personis, quas concernunt, possunt aliquo modo ab homine apprehendi ut superiores & excellentiores. Ergo, &c. Maior est euidentis; quia cuique licet, per actum honoris suam de re aliqua existimationem ueram, quam habet, contestari.

Minor probatur. Quia si considerentur res eiusmodi non secundum esse absolutum, sed secundum habitudinem representationis, partis, instrumenti &c. iam hoc ipso induunt aliquam rationem sanctitatis, ut superius ex S. Thoma retulimus: quæ ratione præcise quisque merito, in hac uita, (saltem considerando seipsum, uti uere est, peccatore) potest se inferiori existimare.

Denique etiam in rebus politicis, ad honorem Principis pertinet, ut etiam res ipsius peculiarem habitudinem ad eundem habentes, uti sunt imagines, & Symbola regia, &c. propter ipsum decenter & honorifice habeantur, etiam si in eis directe Princeps ipse minime colatur.

201 ASSERTIO II. Sed & eodem etiam modo coli possunt imagines, spectatæ ut prototypo reatiue opponuntur, iuxta secundam considerationem imaginis dubitat. 4. explicatam. Ita ex citatis auctoribus expresse docent Sanderus, Albertus Pius, Ayala, Catharinus, Panygarola, Bellarminus, Lorchius, Petrus Tyræus, Perez & Suarez cit. sect. 5. qui ait, *hoc tam uerum esse, quam quod imago aliquo tandem modo proprie colatur.* Sed & Azor cit. q. 5 hanc sententiam probabilem asserit.

Ex antiquis uero apertius docuit S. Thomas cit. 2. 2. q. 91. a. 1. ubi cum dixisset, rebus sacris deberi *quandam reuerentiam*, postea a. 3. inter eas aperte etiam imagines numerat, ut dictum. Eandem doctrinam expresse habet Gabriel inferius referendus.

Ex cæteris uero antiquioribus Scholasticis, licet nihil fere certum colligi possit, eo quod æquiuoce loquuti sunt, neq; de hac imaginis consideratione expresse meminerunt, ut fatetur Suarez cit. sect. 5. fauent tamen Capreolus, Ferrarientis, Maior, Paludanus, alij; omnes, qui de reliquijs, rebusq; sacris ita docuerunt, quandoquidem etiam imagines utique in numero rerum sacrarum habuerunt.

Qui tamè nihilominus diuersimode de reliquijs & imaginibus loquuti fuerunt; quia has ipsi considerant, ut re ipsa exercentes actum imaginis, adeoque locum prototypi sustinentes, qui præcipuus, & forte communior est imaginum usus, cum tamen è contra reliquiæ, aliæq; res sacræ communiter non ita concipiuntur, sed solum ut relationem habent ad personas sacras.

203 Probatur assertio, contra auctores diuersum-
sentientes, superius citatos; Primo ex Concilijs, &
SS. Patribus, qui hunc imaginum cultū varijs mo-
dis insinuant. I. Cum perinde de imaginibus lo-
quūtur, vt de reliquijs, & alijs rebus sacris, vt vidi-
mus dubio præcedenti n. 163, ex VII. Synodo act.
7. II. Cum passim docent imagines honorari siue
adorari propter prototypum: nam vocula propter, in-
rigore solam rationem adorandi significat. III.
Cum sæpe docent, eas diuerso, & minore honore
coli, quam prototypa, vt diximus num. 197. IV.
Cum eo modo coli dicuntur in illis prototypa,
quo Deo colitur in facies, vt dictum dub. 4. n. 116.
V. Cum speciatim docent, eiusmodi honorem de-
riuari ab imaginibus ad prototypa, vel contra: sicut
204 in VII. Synodo act. 7. definit. sic dicitur: *Imaginis
honor in prototypum resultat.* Et in VIII. Synodo
canon. 3. *Propter honorem, qui ad principalia ipsa re-
fertur, etiam deriuatiue imagines honorantur & ado-
rantur, vt sanctorum Euangeliorum liber, atque typus
pictura Crucis.*

Denique VI. Maxime illustris est locus ille VII.
Synodi act. 6. *Quapropter non indignas habebimus ima-
gines honore, salutatione, & veneratione, debitam illis
adorationem dare debemus. siue igitur placebit saluta-
tionem, siue adorationem appellare, idem profecto erit, mo-
do sciamus excludi latriam; hæc enim est alia à simplici
adoratione, vt sæpe alibi est dictum. Vbi vocula Alia,
plane in re diuersum cultum significat, quam sit la-
tria, quæ nonnunquam colitur exemplar.*

205 Secundo probatur ratione I. Quia imagines sac-
ræ adnumerantur reliquijs, & alijs rebus sacris,
quas per se colendas esse probauimus assert. præced.
cuius proinde probationes etiam ad hanc assertio-
nem pertinent.

II. Imagines etiam per se spectatæ obiectum es-
se possunt contumeliæ: tametsi quis ipsum proto-
typum directe non cogitet dehonestare. Propter
ea enim Sanctus Thomas cit. art. 3. minorem do-
cet esse contumeliã, quæ imaginì alicuius, quam
quæ ipsius personæ directe inferitur: ergo etiam per
se capaces sunt honores.

III. Imagines, quando simul cum prototypo
coluntur, in se capaces sunt alicuius etiam interni
honoris, vt probauimus dub. 5. Ergo etiam quan-
do separatim spectantur; modo semper cum habi-
tudinē ad prototypum spectentur, siue illa habi-
tudo sub ratione specifica apprehendatur, siue tan-
tum sub ratione generica, rei videlicet Deo dicatæ,
vel ad diuinum cultum pertinentis.

206 IV. Ex rubricis Missalis Romani, etiam ipso ex-
teriori signo & gestu corporis longe alia sit reue-
rentia Cruci, aut imaginì Christi, quam ipsi præsen-
ti corpori Christi. Illis enim simplex capitis inclina-
tio, huic profunda genuflexio exhibetur. Cur hoc?
nisi quia etiam communi Ecclesiæ ritu, imagines
per se cultu quodam inferiori honorari solent. Cer-
te alioqui, si vtrobiusque semper directe Christus ho-
noratur & adoratur, nulla videtur eius differentiæ
ratio assignari posse.

207 Ex quibus deniq; colligitur, vniuersim triplicem
imaginis cultum distingui posse; nimirum I. quo ipsa
colatur in se, ac per se, prototypum autem solum sit
ratio colendi, de quo hæcenus egimus. II. Quo per

se ac proprie solum colatur prototypū ab imagine
reprelatur; imago vero ipsa non nisi improprie,
iuxta dicta dub. 4. & 5. III. Quo vtrumque simul,
prototypū scilicet cum imagine, vno ac eodem a-
ctū verè ac proprie colatur, de quo cultu dubio præ-
cedente egimus.

Quam doctrinam totā tradidit etiam Gabriel cit.
dist. 9. q. 1. his verbis: *Apprehensa imagine Christi, duos
actus internos in cognitione formare possumus (funda-
tes totidē adorationis modos) & totidem in affectiua
(perficientes & peragentes eisdem duos adoratio-
nis modos;) vel vnum duobus æquivalentē, (ad tertium
adorationis modū spectantē.) Vnum, quo cognosco rem
illam vt imaginem, vel representatiuam prototypi; & hic
terminatur ad rem ipsam, quæ est imago. Et similiter in
affectu; vnum quo mihi placet res ipsa, non vt aurū vel
argentum, sed vt representatiuum imaginati. In qui-
bus duobus actibus ponit Gabriel adorationē: Vn-
de habes primum modum colendi imaginem.*

Secundo, quo cognosco prototypum esse talem, qualē re-
presentat imago: qui actus fundat secundum adora-
tionis modum.

208 *Vt si fuerit imago Crucifixi mihi obiecta, formo primo
in intellectu actū, quo noscero illam representare Chri-
stum crucifixum, & in affectu actū, quo placet mihi res
illa, pro quanto representat Christū. Illi actus sunt latria
large accepta, quia sunt cognitio & dilectio rei, inquantū
habet ordinem representationis ad Christum latria pro-
prie dicta adorandum. En exemplum primi modi.*

Secundo (formo) actum in intellectu, quo credo Chri-
stū Deum & hominem, per talem imaginē representatū
esse crucifixū, & diligo eum vt talem; & illi actus sunt
latria proprie dicta. Habes exemplū secundi modi.

Potes est etiam esse vnus actus in intellectu, & similiter
vnus in voluntate, utroq; prædictos includens virtuali-
ter. Vt assensus huius propositionis: *Hæc est imago Christi
pro humano genere crucifixi. Hoc enim actū credo, hæc
rem esse imaginem Christi, & credo, Christum esse cruci-
fixum: & talis actus est latria large vel improprie, in-
quantū terminatur ad imaginē Christi representantem,
tanquā ad partiale obiectū; & est latria proprie dicta,
inquantū terminatur ad Christū Deum crucifixū. Sic a-
ctus voluntatis, quo diligo imaginē istam propter Chri-
stum representatum, pro quanto terminatur ad imaginē,
est latria improprie seu analogice, & actus vtendi; & in-
quantum terminatur ad Christum Deum, est latria pro-
prie dicta, & fructio. Habes tertium modū colendi
imaginem, simul cum exemplo: Quæ ipsa est quali-
summa totius nostræ dissertationis, de modo colendi
imagines.*

209 ASSERTIO III. Honor, quo imagines aliæ
que res sacre hoc modo coluntur, semper ac neces-
sario est minor, quam sit honor ipsius prototypi.
Ita omnes Doctores, qui prædictum venerationis
modum admittunt: & patet ex citatis testimonij.
SS. Patrum, & Conciliorum. Ratio est; quia li-
cet vltimate eadem excellentia sit ratio huius cul-
tus, quæ est ratio cultus prototypi, siue perso-
næ, propter quam res ista coluntur, participa-
tio tamen eius excellentiæ est in vtrisque longe
diuersa. In prototypo enim realiter & forma-
liter inest; his tantum extrinsece & secundum
quandam habitudinem ac moralem æstimationem
applicatur. Quocirca cum in cultu,

utriusque sit habenda ratio, ipsaque cultus ratio respondere debeat non solum excellentiæ, ob quam vltimate cultus defertur, sed etiam applicationi eiusdem excellentiæ in obiecto, quod per se & directe colitur, hinc fit, vt in hoc colendi genere, semper minori cultu, tum imagines, tum alia res sacræ colantur, quam sit cultus prototypi.

Quæ tamen honoris differentia non tam metianda est exterioribus signis, quæ in vtroque cultu fere communia esse solent, quam ipsa interiore honorantis intentione & affectu, ex quo signa exteriora suam vim habent, & quasi specificantur, adeo vt ipsidem signis exterioribus existentibus, honor tamen ipse & cultus esse possit diuersissimus, vt patet ex genflexione, quæ Deo, & quæ Sanctis defertur. Nam quod illic est latria, hic est dulia, vt omnes fatentur, & generatim dictum dub. 1. num. 26. & rursum dub. 2. num. 41.

210 ASSERTIO IV. Hic ipse tamen cultus pertinet ad eandem virtutem, qua colitur ipsum prototypum, nec adeo ab alia virtute distincta procedit. Ita Suarez cit. tom. 1. disp. 54. sect. 5. Ratio est, quia est eadem formalis & vltimate vtriusque cultus ratio obiectiua; nempe eadem excellentia prototypi; etsi diuersa sit applicatio, quæ non videtur sufficere ad diuersum habitum constituendum. Idemque accidit in charitate Dei, & proximi, seruata proportione. Nec obstat, quod S. Thomas in sententijs, & multi veteres cultum eiusmodi Crucis vocant *hyperduliam*; quia hoc vocabulo *hyperdulia* & *dulia*, sæpe significant omnem cultum qui proprie non est latria, vt quidem cultum imaginum non esse, diximus dubio præcedenti, vbi de vocabulis plura.

211 Superest, vt quædam argumenta contra doctrinam hæcenus explicatam dissoluamus. Primo enim obijcitur, quod Concilia sæpius & aperte illum modum colendi imagines asserunt, quo in imagine directe colitur exemplar, vt patet ex Concilio Tridentino loc. cit. & VII. Synodo passim: ergo aut de hoc modo colendi semper loquuntur, aut æquiuocè loquuntur; quod nõ videtur admitendum, saltem in definitione fidei.

212 Respondeo, negando consequentiam: quia vt recte notauit Suarez cit. sect. 5. præcipuus scopus Conciliorum fuit, contra Iconomachos docere, imagines esse verè ac proprie colendas, ratione exemplarium; in quo nullam committunt æquiuocationem. Quomodo autem hæc adoratio in specie fiat, & an vno tantum modo, vel pluribus, de hoc (vt in alijs etiam materijs fieri solet) nihil expresse definiunt Concilia, sed id Theologorum disputationibus relinquunt; quia non pertinent ad dogmata fidei, sed sub opinionem cadunt. Interim quia re ipsa hic cultus diuersis modis exerceri potest, idcirco Concilia modo vnum adorationis modum insinuant, modo alium, vt dictum.

213 Secundo speciatim obijcitur testimonium Basilij lib. de Spiritu sancto cap. 18. & recitatur in VII. Synodo act. 4. vbi dicitur, esse *vnam glorificationem imaginis & exemplaris*. Ex quo loco etiam Iohannes Presbyter ibidem infert: *Vnde B. Pater indicauit, non esse duas adorationes, sed vnã ipsius imaginis, & exemplaris*.

Respondeo, genuinum sensum esse non quod nullus cultus esse possit imaginis, nisi quo simul & directe etiam exemplar colatur; sed quia nunquam potest ita coli imago, quin saltem indirecte simul colatur exemplar. Quod euidenter patet, tum ex occasione, ob quam hoc dixit Basilius, ne scilicet diuidatur ipsum prototypum ratione suæ excellentiæ: ad quod evitandum, satis est, nullam esse aliam rationem colendi imaginem, præter excellentiam prototypi. Tum quia id ipsum ratio subiuncta indicat: addit enim Basilius ibidem, propterea quod *imaginis honor ad exemplar transit*. Quod etiam confirmatur ex illo Aristotelis, vbi est vnum propter aliud, ibi est vnum tantum. Præterquam quod SS. Patres alias sæpe cultum prototypi (quo ipsum nempe directe colitur) à cultu imaginis distinguunt, vt vidimus.

Tertio obijciunt, creaturam irrationalem non posse obiectum esse cultus, ita saltem vt interior affectus submissionis ad eam referatur: quia nõ potest apprehendi vt superior; nec potest iniuriæ esse capax.

Respondeo negando totum assumptum; quia iam supra dub. 5. num. 143. cum Paludano vidimus, hoc esse absurdum fundamentum. Quin potius & capacem esse honoris, & iniuriæ, & apprehendi à nobis posse vt superiorem & excellentiorem ratione sanctitatis, quam suo modo participant, superius dictum est: non ita quidem, quasi actus contumeliæ ratione iniuriæ habeat, prout præcisè ad imaginem terminatus, ex ipso prototypo, quod consequenter leditur, ratione perfectam iniuriæ participat, vt supra etiam de cultu imaginum dictum dubio 5.

Idque rursum confirmatur exemplo charitatis. Nam amor proximi propter Deum est verus actus Theologicæ virtutis; licet hæc rationem virtutis Theologicæ non habeat, ex hoc, quod circa proximum, sed quod circa DEVM versatur.

Nec verum est, omnem honorem seu cultum debere percipi ab eo, cui directe exhibetur; quia nec ob eum finem, nec hac existimatione semper defertur; sed solum vt condignum de obiecto honorato existimationem, aliqua nota externa exprimamus, & manifestemus, seu illi rei, quam directe veneramur, seu alijs; idque vltimate saltem & implicite in honorem eius, quem res honorata concernit, quique hoc ipsum officium reuerentiæ agnoscit, & gratum habet. Nec quidquam solidi in contrarium potest asserri: præsertim quia hoc fundamentum nouum est, & veteribus Patribus, ac plebisque scholasticis, speciatim vero ipsi S. Thomæ, curus mentem asserit. 1. explicauimus, incognitum.

Quarto speciatim obijciunt Sectarij, quod hac ratione videamur idololatriam cum Gentilibus inducere.

Respondeo, hanc esse veterum Iconomachorum calumniam; ad quam Tharastius in Synodo VII. act. 2. ait: *oportere impuras verborum vanitates respicere, &c. Quid autem impurus ac vaniloquentium, quam Christianos idololatriæ studiosos dicere, &c.* Nempe quia manifestum est, maximum esse discrimen inter cultum imaginum hæcenus declaratum, & Christianis consuetum, & inter idololatriam Gentilium. Nam vt optime dixit S. Thomas 3. part. quæst. 25. art. 3. *Adoratio imaginum est inter infructuosa opera*

(Gentilium) computanda, quantum ad duo. Primo quidem quantum ad hoc, quod quidam eorum adorabant ipsas imagines, ut res quasdam (absolutas, & sine respectu ad prototypum,) credentes in eis esse aliquid Numinis, propter responsa, quae daemones in eis dabant, & alios huiusmodi effectus mirabiles. Secundo propter res, quarum erant imagines. Statuebant enim huiusmodi aliquibus creaturis, quas in eis veneratione laetitia venerabatur. Nos autem adoramus, inquit, adoratione laetitia imaginem Christi, qui est verus DEVS, non propter ipsam imaginem, sed propter rem, cuius imago est. Ita S. Thomas.

Adde, cultum imaginum prout quidem ad ipsas imagines refertur, non esse veram & perfectam laetitia. ut hoc & praecedenti dubio diximus. Cetera, quae obijciuntur leuiora sunt, & videri possunt apud Suarez, aliosque citatos.

216 Ea vero quae de imaginibus diximus, secundum proportionem accommodanda sunt etiam speciebus Eucharisticis, & alijs signis Sacramentalibus, verbisque etiam, ac scripturis sacris, à quocunque demum scripta vel concepta sint; ut docet etiam Vasquez lib. 2. num. 165. imo & ipsi humanitati Christi; nisi quod haec recte etiam absolute dicitur laetitia coli, ut indicauimus dub. 2. n. 50. & pluribus suo loco videbimus. Species verò, seu conceptus, & Verbum mentis, Christum representans, cum tantum mediū sit cognitionis seu appetitionis, non autē obiectum, aut pars obiecti, adorato Christo, nullo modo adoratur, ut recte Vasquez 1.2. n. 318.

217 Quares postremo, an res etiam aliae creaturae quilibet possint cultu aliquo sacro & religioso coli. Et certum videtur, per se & secundum se, ad eum modum, quo paulo ante imaginibus & res sacras coli posse diximus, ita coli non posse; quia in se sacrae omnes non sunt; quod tamen ad huius cultus modum requiri vidimus.

De cultu, quo per accidens simul cum DEO colantur, tanquam eius videlicet creaturae quaedam, & vestigia, ac sedes, eumque adeo etiam in se, iuxta apprehensionem nostram, quodammodo con-

tinentes, affirmat quidem Vasquez lib. 3. cap. 2. post Caietanum 2.2. quaest. 103. art. 3. ad 4. id fieri posse, secluso scandalo, & erroris periculo.

Sed contrarium, proprie loquendo, videtur verius, ut docet Alensis 3. part. quaest. 20. memb. 3. art. 2. Waldensis tom. 3. cap. 156. & Paludanus in 3. dist. 9. quaest. 1. Quia etiam ut hoc cultus genere aliquid proprie colatur, necesse est aliquo modo esse sacrum, utpote inadæquate saltem, & minus principaliter constituens obiectum illud sacrum. totale cultus, quod ex persona sacra, & re illa per cogitationem efficitur, & terminat adorationem sacram. Alioqui circa illam exerceri quidem externa honoris nota, sed non internus submissionis affectus ad eam referri; adeoque adorati quidem fortasse in illis, & coram illis DEVS poterit, ut dictus superiorum dub. 2. sed non ipsa propter DEVM, proprie loquendo; ut recte notauit Paludanus loc. cit.

218 Quia igitur talem sanctitatis participationem, iuxta moralem aestimationem, ex qua haec res omnis dependet, non habent res inanimatae, nisi peculiarem ad Deum, vel Sanctos habitudinem ac relationem habeant, utpote cuiusdam similitudinis, vel contactus, &c. ideo verius hic eis cultus denegatur: quicquid sit de hominibus, ut sunt quaedam naturales DEI imagines, de quibus aliter Alensis & Waldensis loquuntur, & non nihil diximus dub. 2. num. 59. Nec aliter per creaturam inanimatam iurare fas est, nisi quatenus in illa, siue per illam diuina veritas innotescit, aut relucet, ut dicitur inferius de iuramento, & bene Vasquez lib. 3. num. 10. Hoc certum, materialiter loquendo, multas res saltem ex accidenti, videlicet ob periculum erroris, vel scandali, atque etiam ob moralem siue naturalem quandam indecentiam ac fæditatem, ita recte coli non posse, v. g. asinum in quo Christus sedit; vel manum impij ministri, qui Christum percussit, &c. ut post Adrianum & Ionam Aurelianensem de imaginibus recte Bellarminus cap. 30. Suarez sect. 7. & alij communiter docent; & à potiori colligitur ex dictis, dubio 2. cit. num. 59.

Q V Æ S T I O III.

De Sacrificio, oblationibus, primitiis, Decimis.

S. Thomas 2. 2. q. 85, 86. & 87.

Revertuntur actus isti religionis, iuxta distributionem quaestione 1. dub. 3. praemissam, ad quidpiam DEO offerendum, de quibus breuiter agendum, idque duabus dubitationibus. I. De Sacrificio. II. De oblationibus, primitiis, decimis.